

# YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

## “EVALUATION OF TEACHERS’ OPINIONS ON THE TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE”

Filiz METE \*

### Özet

Araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin alan öğretimiyle ilgili görüşlerini belirlemektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış olup veriler yarı yapılandırılmış görüşme aracı ile öğretmenlerle (n=54) yapılan görüşmeler neticesinde toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlarda; genel olarak sorunlara, beklentilere ve gerekliliklere ilişkin veriler tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin yabancı dil bilmesinin gerekliliği ancak gerekçelerin iletişim veya kullanım amacı dışında öğretmenin farklı boyutta faydalanması yönünde sonuçlar ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin kendisini Türkçe öğretmeni ve yabancı dil öğretmeninden farklı algılama nedenleri incelenmiştir. Sonuç olarak, yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin nerelerde zorlandığı, kendisini mesleki anlamda hangi alanda gördüğü ve hangi konularda bilgi sahibi olması gerektiğini düşündüğü ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

**Anahtar Sözcükler:** Yabancı Dil Olarak Türkçe, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretmeni, Türkçe Öğretimi.

### Abstract

The aim of the study is to determine the views on teaching to the teachers who teach Turkish as a foreign language. Qualitative research method was used. Data collected from the teachers (n=54) interviews as a result of semi-structured tools. The data obtained were analyzed by descriptive analysis technique. The conclusions from this research have been identified some general problems, expectations and requirements to the teachers.

In addition, it was added up to the necessity of knowing a foreign language to the teachers of Turkish as a foreign language. But the reasons has not to communicate or to use the foreign language, it has a different size. In addition, it was detected the reasons for the teachers who teach Turkish as a foreign language with teacher of Turkish and foreign language

---

\* MEB, İngilizce Öğretmeni, flzmt27@gmail.com.

teachers themselves were different. As a result, it was investigated where the teacher is forced to teach Turkish as a foreign language, what they sense about their subject as a teacher and what they think they should know.

**Keywords:** Turkish as a Foreign Language, Teachers of Turkish as a Foreign Language, Turkish Language Teaching.

## Giriş

İnsanlar arası iletişimin toplumlar arası boyuta geçmesiyle birlikte yabancı dil öğrenimine ihtiyaç duyulduğu tahmin edilmektedir. Ancak tarihsel süreçte yabancı dil kavramının ortaya çıkış zamanı ile ilgili kesin bilgiler bulunmamaktadır. Yazının bulunması dönemine kadar yabancı dil öğrenimi ve öğretiminin sözel gerçekleştiği varsayılmaktadır. Krashen & Terrell, (1983:7) 'Doğal Yöntem' adlı kitaplarında yazının kullanılmadığı dönemlerde yabancı bir dili öğrenmek için izlenecek tek yolun, o dili anadil olarak konuşan kişilerle doğal iletişim ortamına girmekten ibaret olduğunu belirtmektedir.

Hengirmen ise (1997: 3) Akadların MÖ 2225'te kendilerinden daha ileri bir uygarlık olan Sümerlerin ülkesini ele geçirdikten sonra onların dilini öğrendiklerini ve bunun insanlık tarihinin ilk yazılı ve sözlü dil öğretimi olduğunu belirtmektedir. Türkçenin öğretimi konusunda da gerek Orhun yazıtlarından gerekse Uygur dönemine ait kaynaklardan, Türkçenin yabancılarca doğal yöntemle öğrenildiğine dair bazı ipuçları elde edilse de sistemli bir Türkçe öğretiminin yapıldığına dair kesin bir bilgi yoktur (Ağar, 2004: 1).

Türkçenin, yabancı dil olarak öğretiminin Kaşgarlı Mahmud'un (1072-1074) Divanü Lugat-it Türk eseriyle başladığı kabul edilmektedir. Eser, "lûgat" diye anılsa da aslında Türk lehçeleri ve lehçelerin ses özellikleri, şekil bilgisi, kelimeler hakkında incelemeler yaparak Türkçeyi yabancı dil olarak öğretme özelliğine sahip zengin bir veri kaynağıdır. Kaşgarlı'nın eseri, Türkçe dil öğretiminin kapsamlı ve ciddi bir şekilde ele alındığı ilk çalışma olarak kabul edilmektedir.

Etkili yabancı dil öğretim süreçleri oluşturmak amacıyla günümüze değin onlarca yöntem yüzlerce teknik geliştirme araştırmaları yapılmış ve yapılmaya devam edilmektedir. Gelişen teknoloji ile küçülen dünyada, dil öğretimi, geniş kapsamlı alanlar arası bir bakış açısının ilgi odağı durumuna gelmiş bulunmaktadır (Kocaman, 1983:379). Yabancı dil öğretiminin, birçok ülkede büyük bir sektör haline geldiği bilinmektedir.

Hızla gelişen ulaşım ve iletişim araçları dünyamızı küçültürken, yabancı dil bilmeyi de diğer ülkelerle bilimsel, siyasal, kültürel ve ekonomik alanlarda görüş alış verişinde bulunmak, iş ilişkilerini geliştirmek ve yabancı dilin konuşulduğu ortamda günlük iletişime katılabilmek için bir gereksinime dönüştürmüştür (Demircan, 1988:159). Buna bağlı olarak bütünleşen dünyada jeopolitik konumundan dolayı Türkiye ve dolayısıyla Türkçe de önem kazanmış, yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek isteyenlerin sayısı artmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde amaç, içerik, yöntem ve teknik, eğitim araç-gereçleri ve bu konularda izlenecek olan felsefi görüş ve eğitim politikasını kapsayan programlar, üzerinde ciddi çalışılması gereken önemli konulardır. Ancak tüm bunların uygulayıcısı olan öğretmenin niteliği, yapılan eğitimin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Eğitim öğretimin en temel ve önemli ögesi, öğretmendir. Eğitim öğretim, tüm boyutlarıyla sürekli değişen ve gelişen dinamik bir yapıya sahiptir. Dünyanın her yerinde eğitim olgusunun temel unsurunun öğretmen olduğu kabul edilmektedir. Elbette bu kadar önemli rol üstlenen öğretmenin görevinin ve bu görevin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulanması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı ve alan öğretmenliğine ilişkin Millî Eğitim Bakanlığınca 2010 yılında Marmaris'te ülke genelinde ilgili bölüm akademisyenleri ile ilgili kurum temsilcilerinin yer aldığı 'Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Öğretmenliği Çalıştayı' düzenlenmiştir. Çalıştayı ardından ortaya çıkan sonuç raporunda, mevcut durum aşağıda verilmektedir.

1. Mevcut lisans programları (Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe Eğitimi Bölümü vb.); yabancılara, yurtdışında yaşayan Türklere, Türk soylu ve akraba topluluklara Türkçenin öğretilmesi amacıyla kurulmamıştır.

2. Ülkemizde, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında bağımsız bir lisans programı bulunmamaktadır.

3. Bu alanda üniversitelerimizdeki çok az sayıda olan lisansüstü programlar, içerik ve kapsam açısından birbirlerinden farklılık göstermektedir.

4. Yurtdışında Türkçe öğretmek amacıyla Bakanlıkça görevlendirilen öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programları ihtiyaca cevap verememektedir.

5. Bu konuda hizmet veren kurumlar arasında işbirliği ve eşgüdüm bulunmamaktadır (MEB,2010:152).

Bu çalışma yabancı dil olarak öğretilen Türkçe alanına dair öğretmen boyutunu ele almaktadır. Görüşme yapılan öğretmenlerin mezun oldukları bölüm çeşitliliği düşünülerek görevlerini nasıl tanımladıkları, hangi öğretmen grubunda gördükleri ve nedenleri üzerinde durulmuş ve yaşadıkları sorunları dile getirmeleri istenmiştir. Ayrıca yabancı bir dil öğreten öğretmen olarak yabancı dil öğrenme ihtiyacı irdelenmiş ve nedenleri sorgulanmıştır. Mezun oldukları alanlar ile görev yaptıkları alanın ihtiyaçlarını karşılaştırabilme adına alan bilgisinde nelerin olması gerektiği konusunda görüşleri alınmıştır. Çalışma neticesinde, yabancı dil olarak Türkçe öğretmenin görevine dair farkındalığı ve ihtiyaç alanları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

## **1. YÖNTEM**

### **1.1. Araştırmanın Modeli**

Yabancı dil olarak Türkçe öğretmiş/öğreten öğretmenlerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Düzey, ilgi ve ihtiyacın farklılık gösterebileceği düşünülerek görüşmeler için şartlar el verdiği oranda farklı görev yerlerinden öğretmenler seçilmiştir.

### **1.2. Araştırma Grubu**

Araştırmaya yabancı dil olarak Türkçe öğretmiş/öğreten öğretmenler olmak üzere toplam 54 kişi katılmıştır. Katılımcılardan 16'sı Ankara Üniversitesi, 10'u Gazi Üniversitesi, 2'si Hacettepe Üniversitesi, 10'u Türk Kırgız Manas Üniversitesine bağlı görev yaptıklarını bildirmişlerdir. Geri kalan 16 katılımcı ise bireysel ilişkilerle ulaşılan yurtdışında çeşitli kurum ve kuruluşlarda yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerdir. Katılımcıların kimliklerinin gizli tutulması etik açıdan uygun bulunduğu için kodlanarak kullanılmıştır.

### **1.3. Verilerin Toplanması**

Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. İlgili formun geçerliği için iki uzman görüşü alınmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla açık uçlu 4 tane ana soru ve bunlara bağlı 5 alt soru bulunmaktadır. Bu sorular;

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretirken karşılaştığınız güçlükler nelerdir?
  - a. Çözebileceğiniz sorunlar,
  - b. Sizin dışınızda çözülecek sorunlar.
2. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin farkı;
  - a. Türkçe öğretmeninden, neden?
  - b. Yabancı dil öğretmeninden, neden?
3. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin yabancı dil bilmesi gerekli midir? Neden?
4. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin hangi konularda bilgi sahibi olması gereklidir?

#### 1.4. Verilerin Çözümlemesi

Gerçekleştirilen çalışmada verilerin çözümlenmesinde nitel araştırma tekniklerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Veriler kodlandıktan sonra kodların tutarlığı farklı bir araştırmacıyla incelenmiştir. Daha sonra üçüncü araştırmacı hakem olacak şekilde kodlar üzerinde tartışılmış ve uzlaşmaya varılmıştır. Elde edilen verilerin yorumlanmasında veriler sayısallaştırılarak frekans ve yüzde kullanılmıştır. Sayısallaştırılma yöntemlerinden biri olan sözcük sıklık hesapları yapılmıştır. Ayrıca, betimsel analiz çerçevesinde katılımcıların ilgili konuya yönelik görüşleri değiştirilmeden aktarılmıştır.

## 2. BULGULAR

### 2. 1. Görüşme yapılan toplam 54 katılımcıya ait kişisel bilgilerin toplandığı katılımcı bilgileri

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere, hizmet sürelerine ve görev yerlerine ilişkin frekans dağılımlarına Tablo 1’de yer verilmiştir.

**Tablo 1. KATILIMCI BİLGİLERİ**

Mezun Olunan Bölüm	Frekans	Yüzde %
Türkçe Öğretmenliği/ Türk Dili ve Edebiyatı/ Çağdaş Türk Lehçeleri/Türkoloji	40	% 74,07

---

Yabancı Dil Bölümleri (İngilizce, Almanca, Fransızca, Rusça, Arapça, Macarca, Japonca)	14	% 25,92
--	----	---------

Hizmet Süresi	Frekans	Yüzde %
1-6 yıl	30	% 55,55
7-11 yıl	24	% 44,44
12 yıl ve üzeri	5	% 9,25

  

Görev Yeri	Frekans	Yüzde %
Yurtiçi	28	% 51,85
Yurtdışı	26	% 48,14

---

Görüşme yapılan toplam 54 katılımcıya ait kişisel bilgilerin toplandığı tablo incelendiğinde mezun olunan bölümlere ilişkin çeşitlilik görülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerden görüşülen 54 tanesinin dörtte birine yakın bir oranın yabancı dil bölümleri mezunları oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum alana öğretmen yetiştiren kaynakların çeşitliliğinin en büyük göstergesi sayılabilir.

Görüşülen öğretmenlerin hizmet sürelerine bakıldığında çoğunluğun son beş yıldır alana katılan öğretmenler olduğu anlaşılmaktadır. Son yıllarda Türkiye ve dolayısıyla Türkçenin artan önemi alana da yansımış ve talepler doğrultusunda pek çok yeni Türkçe öğretim merkezi açılmış ve açılmaktadır.

Dil öğretimi alanında hedef dilin anadili olarak konuşulduğu öğretim ortamı etkili öğretim için süreci kolaylaştıran bir durumdur. Yabancı dil olarak Türkçeyi Türkiye’de öğretmek ve Yurtdışında öğretmek çok farklıdır. Yurtdışında öğretimde yurtiçindeki seviyeyi yakalamak için öğretmenin iki kat fazla çabası gerekmektedir. Dil en etkili kullanarak ve kullanıldığı ortamda yaşayarak öğrenilir. Bu anlamda görüşmelerin yarıya yakını özellikle yurtdışında yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerden seçilmiştir.

## 2.2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretirken karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri

Yabancı dil olarak Türkçe öğretirken karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans dağılımlarına Tablo 2’de yer verilmiştir.

**Tablo 2. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİRKEN KARŞILAŞILAN SORUNLARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Karşılaşılan sorunlar	Görüşler	f	%
1.Çözebileceğiniz sorunlar	<i>Materyal eksikliği</i>	14	%29,3
	<i>Kitaplardaki metinlerin hedef kitleye hitap etmemesi</i>	6	%11,1
	<i>Ders kitapları ve ilgili kaynaklarda Türk asıllı-yabancı, Ortadoğu-Uzakdoğu-Avrupa asıllı veya yetişkin-çocuk ayrımının yapılmaması</i>	8	%14,8
	<i>Türk dili konuşan öğrenciler olması sebebiyle Türkçe ile çok yakın olan anadillerindeki gramer konularının karıştırılması</i>	12	%22,2
	<i>Telaffuz, dikte ve dil bilgisi konularının öğretimi</i>	4	% 7,4
	<i>Dilbilgisi kurallarının öğretimi</i>	8	%14,8
	<i>Yurtdışında olduğundan pratik yapma olanağının sınırlı olması</i>	2	% 3,7
	<i>Öğrenciler arasındaki seviye farkları</i>		%11,1
	<i>Yanlış bilinenler</i>		% 7,4
2. Sizin dışınızda	<i>Ortak bir programın olmaması</i>		% 7,4
	<i>Mezun olduğumuz bölümlerde alana yönelik derslerin ya çok az kapsamlı</i>		% 7,4

çözülebilir sorunlar	<i>verilmiş olması ya da hiç verilmemiş olması</i>	
	<i>Yabancı dile kabiliyetin herkeste farklı olması</i>	% 3,7
	<i>Öğrencilerin ana dillerinin farklı olması</i>	% 7,4
	<i>Öğrencilerin ana dillerini iyi bilmemeleri</i>	% 3,7
<b>Diğer</b>		<b>%</b>
	<i>Hiçbir sorunla karşılaşmıyorum</i>	% 3,7

**Tablo 2** incelendiğinde, yabancı dil olarak Türkçe öğretirken karşılaşılan sorunlara ilişkin öğretmen görüşlerinin; 1.Öğretmen olarak çözebileceğiniz sorunlar ve 2.Sizin dışınızda çözülmesi gereken sorunlar olarak iki alt başlığa ayrıldığı görülmektedir.

Birinci bölüm için toplam görüşülen 54 öğretmenden 14 (% 29,3) kişinin sorunu “*Materyal eksikliği*” olarak dile getirdiği görülmektedir. G13 kodlu görüşmeci soruya “*Kullandığımız kitaplar buraya uygun değil ki... Metinler o kadar uzak geliyor ki çocuklara ben farklı metinler hazırlamaya çalışıyorum.*” diye cevap vermiştir.

“*Ders kitapları ve ilgili kaynaklarda Türk asıllı-yabancı, Ortadoğu-Uzakdoğu-Avrupa asıllı veya yetişkin-çocuk ayrımının yapılmaması*” sorununu ise 8 (% 14,8) kişi belirtmiştir.

Öğretmenlerden 12 (% 22,2) kişinin “*Türk dili konuşan öğrenciler olması sebebiyle Türkçe ile çok yakın olan ana dillerindeki gramer konularının karıştırılması*” diye görüş bildirdiği görülmektedir.

Kendi çözebilecekleri sorun olarak 8 (% 14,8) kişi de “*Dilbilgisi kurallarının öğretimi*” konusunu bildirmiştir.

Çözebileceği sorunlar olarak 6 (% 11,1) kişinin “*Kitaplardaki metinlerin hedef kitleye hitap etmemesi*” görüşünü bildirdiği görülmektedir.

Aynı şekilde 6 (% 11,1) kişi de “*Öğrenciler arasındaki seviye farklarını*” sorun olarak belirtmiştir.



Sorunları "*Yanlış bilinenler*" diye belirten 4 (% 7,4) kişi olduğu görülmektedir. "*Telaffuz, dikte ve dil bilgisi konularının öğretimini*" sorun olarak bildiren de yine 4 (% 7,4) kişidir.

"*Yurtdışında olduğundan pratik yapma olanağının sınırlı olmasını*" çözebileceği sorun olarak bildiren ise 2 (% 3,7) kişi olduğu görülmektedir.

Yapılan görüşmelerden öğretmenlerin en fazla materyal hazırlama ile var olan materyalleri uyarlama konusunda sorunlar yaşadığı anlaşılmaktadır. Ancak öğretmenlerin bu sorunları kendi çabalarıyla aşabilecekleri konusunda güven duydukları anlaşılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin ana dillerinin Türkçeye yakınlığı dolayısıyla ve öğretim süreciyle ilgili bazı sorunları da aşabileceklerini düşündükleri anlaşılmaktadır.

İkinci bölüm için toplam görüşülen 54 öğretmenden kendilerinin dışında çözülmesi gereken sorunlara yönelik "*Mezun olduğumuz bölümlerde alana yönelik derslerin ya çok az kapsamlı verilmiş olması ya da hiç verilmemiş olmasını*" dile getiren 4 (% 7,4) kişi olduğu görülmektedir. G27 kodlu görüşmeci "*Çok şanslıyım ben. Yanında staj yaptığım hocadan çok şey öğrendim.*" diyerek alan eğitimi aldığı meslektaşından bahsetmektedir.

Anı şekilde 4 (% 7,4) kişi de "*Ortak bir programın olmamasını*" sorun olarak dile getirmiştir.

Öğretmenlerden 4 (% 7,4) kişinin ise "*Öğrencilerin ana dillerinin farklı olmasını*" sorun olarak bildirdiği görülmektedir.

"*Öğrencilerin ana dillerini iyi bilmemelerini*" sorun olarak bildiren 2 (% 3,7) kişi olduğu görülmektedir. 2 (% 3,7) kişi de "*Yabancı dile kabiliyetin herkeste farklı olmasını*" sorun olarak belirtmiştir.

Öğretmenlerin kendileri dışında çözülmesi gereken sorunlara, aldıkları eğitim yetersiz yeterli olmadığını bildirmeleri farklı kazanımlar ve amaçlar için eğitim aldıklarını ama farklı bir alanda görev yaptıklarının farkında oldukları şeklinde açıklanabilir. Ayrıca öğrenci kaynaklı sorunlar da olduğunu bildirdikleri görülmektedir.

Görüşülen toplam 54 öğretmenden 2 (% 3,7) kişinin ise "*Hiçbir sorunla karşılaşmıyorum*" dediği görülmektedir.

### 2.3. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin Türkçe öğretmeninden ve yabancı dil öğretmeninden farkına dair öğretmen görüşleri

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin Türkçe öğretmeninden ve yabancı dil öğretmeninden farkına ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans dağılımlarına Tablo 3'te yer verilmiştir.

**Tablo 3.** YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETEN ÖĞRETMENİN TÜRKÇE ÖĞRETMENİNDEN VE YABANCI DİL ÖĞRETMENİNDEN FARKINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Alan Farkı	Görüşler		%	
1. Türkçe öğretmeninden farklı mısınız?	Evet:41	<i>Hedef kitle</i>	20	% 10,8
		<i>Öğrenciye yabancı bir dil öğretmemiz</i>	16	% 29,6
		<i>Kazandırılan bilgi, kültürümüzü de yabancılara tanıtmak</i>	10	% 18,5
		<i>Dil ailelerinin genel bilgilerine de sahip olma gerekliliğimiz</i>	4	% 7,4
		<i>Hedef kitlenin hazırbulunuşluk farkı</i>	12	% 22,2
		Hayır:13	<i>Öğretim amacımız dışında aynıyız</i>	12
2. Yabancı dil öğretmeninden farklı mısınız?	Evet: 32	<i>Hedef kitle profili farklı</i>	10	% 18,5
		<i>Öğretim amacımız farklı</i>	6	% 11,1
		<i>Dil ile birlikte kültür öğretimini de kapsamı</i>	12	% 22,2

	<i>Hedef kitlenin daha az olması</i>	2	% 3,7
	<i>Yok, tek fark kendi dilimi yabancılara öğretmek, öğretilen dilin Türkçe olması</i>	18	% 33,3
Hayır:22	<i>Anadilimizi öğrenciye yabancı bir dil olarak öğretmemiz</i>	2	% 3,7
	<i>Türkiye’de Türkçeyi öğretmek</i>	6	% 11,1

**Tablo 3** incelendiğinde görüşlerin, yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmen; 1. Türkçe öğretmeninden farkı 2. Yabancı dil öğretmeninden farkı olarak iki alt başlığa ayrıldığı görülmektedir.

Birinci bölümde, toplam 54 öğretmene sorulan “Türkçe öğretmeninden farklı mısınız? Cevabınız “Evet” ise neden, “Hayır” ise neden sorusunu 41 öğretmenin “Evet” diye cevapladığı ve nedenlerini açıkladıkları görülmektedir. Birden fazla neden açıklayanlar olduğundan görüşler kişi sayısına göre ele alınmamış ayrı temalar olarak gruplandırılmıştır.

Görüşülen öğretmenlerden 20 (%10,8) kişinin Türkçe öğretmeninden farklarını “Hedef kitle” diye bildirdiği görülmektedir. “Karşınızda tek kelime Türkçe bilmeyen biri var ve siz sıfırdan başlıyorsunuz öğretmeye.” diyen G42 kodlu görüşmeci aslında ne kadar farklı alanda çalıştığını dile getirmektedir.

“Öğrenciye yabancı bir dil öğretmemiz” bizi Türkçe öğretmeninden ayırıyor diyen ise 16 (% 29,6) kişi bulunmaktadır. Öğretmenlerden 10 (% 18,5) kişi de “Kazandırılan bilgi, kültürümüzü de yabancılara tanıtma” farkından dolayı kendilerini Türkçe öğretmeninden farklı olarak görmektedir.

“Dil ailelerinin genel bilgilerine de sahip olma gerekliliğimiz” bizim Türkçe öğretmenlerinden farkımız diye görüş bildiren 4 (% 7,4) kişi olduğu görülmektedir.

Türkçe öğretmeninden farkını ve *"Hedef kitlenin hazırbulunuşluk farkı"* olarak belirten ise 12 (% 22,2) kişi olduğu görülmektedir.

Görüşülen öğretmenlerden 13'ünün "Hayır" cevabını verdiği ve 12'sinin (% 22,2)

*"Öğretim amacımız dışında aynıyız"* diyerek açıklama yaptığı görülmektedir. G3 Kodlu görüşmeci ise *"Türkçe öğretmek üzere eğitim aldık ve Türkçe öğretiyoruz. Başka iş yapmıyoruz ki..."* diyerek soruyu cevaplamıştır.

Bu görüşlerden hareketle yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere bakmaksızın farklı bir alanda çalıştıklarının farkında oldukları söylenebilir. Ancak kendilerini okullarda Türkçe veya Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yapan meslektaşlarından farklı görme nedenleri incelendiğinde içerikten ziyade hedef kitle farkının etkili olduğu anlaşılmaktadır.

İkinci bölümde, toplam 54 öğretmene sorulan "Yabancı dil öğretmeninden farklı mısınız? Cevabınız "Evet" ise neden, "Hayır" ise neden sorusunu 32 öğretmenin "Evet" diye cevapladığı ve nedenlerini açıkladıkları görülmektedir.

Yabancı dil öğretmeninden farkını *"Hedef kitle profili farklı"* olarak belirten 10 (% 18,5) kişi olduğu görülmektedir. *"Onlar kendi insanımıza kendi öğrendikleri gibi yabancı bir dil öğretiyorlar. Biz yabancılara nasıl kendi öğrendiğimiz gibi Türkçe öğretilim?"* diyen G32 dil öğretimini deneyimlemenin önemini de dile getirmektedir.

Yabancı dil öğretmeninden *"Öğretim amacımızın farklı olması"* bizi ayırıyor diyen 6 (% 11,1) kişi bulunmaktadır.

*"Dil ile birlikte kültür öğretimini de kapsaması"* bizi yabancı dil öğretmeninden ayırıyor diyen ise 12 (% 22,2) kişi bulunmaktadır.

Ayrıca *"Hedef kitlenin daha az olması"* diyen 2 (% 3,7) öğretmen olduğu görülmektedir.

Görüşülen öğretmenlerden 22'sinin "Hayır" cevabını verdiği ve 18 (% 33,3) kişinin yabancı dil öğretmeninden farklarını *"Yok, tek fark kendi dilimi yabancılara öğretmek, öğretilen dilin Türkçe olması"* diye bildirdiği görülmektedir. *"Bizde aynı teknikleri kullanıp aynı işi yapıyoruz onlarla."* diyen G50 konuya en genel çerçeveden yaklaşmaktadır.

Ayrıca yabancı dil öğretmeninden farkı “Anadilimizi öğrenciye yabancı bir dil olarak öğretmemiz” diye görüş bildiren 2 (% 3,7) kişi bulunmaktadır.

Yabancı dil öğretmeninden farkı olmadığını ancak tek ayrımın “Türkiye’de Türkçeyi öğretmek” olduğunu açıklayan ise 6 (% 11,1) kişinin bulunduğu görülmektedir.

Bu görüşlerden hareketle yabancı dil olarak bile olsa öğretmenlerin kendilerini ne Türkçe ne de yabancı dil öğretmeni olarak tanımlamakta zorlandıkları düşünülebilir.

#### 2.4. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin yabancı dil bilmesine ilişkin öğretmen görüşleri

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin yabancı dil bilmesine ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans dağılımlarına Tablo 4’te yer verilmiştir.

**Tablo 4. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETEN BİR ÖĞRETMENİN YABANCI DİL BİLMESİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Bilmelidir	Görüşler	f	%
1.Öğretmenin yabancı dil bilmesi gereklidir	<i>Yabancı dil bilmesi gereklidir</i>	4	%44,44
	<i>Evet, dilleri karşılaştırıp öğrencilere daha faydalı olabilir</i>		%7,44
Nedenleri	Görüşler		%
1. Gereklidir çünkü	<i>Öğretmenin kendi elindeki bilgiyi karşı tarafa aktarırken öğrencinin algılayabileceği şekilde toparlamasına olana sağlayacaktır</i>		%11,1
	<i>Yabancı dili araç olarak kullanıp dil öğretmek değil; bir dili yabancı dil olarak öğrenme deneyimini bilip öğrencilerle empati kurabilme</i>	2	%22,2

	<i>En az bir ortak dilin olması iletişim kurmada işe yarar</i>		%11,1
	<i>Karşılaşılacak karışıklıkları önlemek için yabancı dil bilmek önemli</i>		%11,1
	<i>Öğrenciyi tanımak ve ne öğrettiğimizi daha iyi bilmek için</i>		% 7,4
	<i>Öğrencinin konumunu, onun algısını, düşünce biçimini anlamasını sağlayacaktır</i>		% 7,4
<b>Gerekli değildir</b>	<b>Görüşler</b>		<b>%</b>
2.Öğretmenin yabancı dil bilmesi	<i>Yabancı dil bilmesi gerekmiyor</i>	4	%25,9
gerekli değildir	<i>Ortak dilin olması dezavantaj</i>		% 3,7
<b>Nedenleri</b>	<b>Görüşler</b>		<b>%</b>
2. Gerekli değil çünkü	<i>Kullandığımız dil öğretimi teknikleri kapsamında böyle bir ihtiyaç yoktur</i>		14,8
	<b>Diğer</b>		<b>%</b>
	<i>Zorunlu olmasa da hedef kitlenin dilini bilmek faydalıdır</i>	8	33,3

**Tablo 4** incelendiğinde, yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin yabancı dil bilmesine ilişkin görüşlerin “Gereklidir” ve “Gerekli değildir” olarak ikiye ayrıldığı ve verilen cevapların dayanaklarının çeşitli nedenlerle açıklandığı görülmektedir.

Görüşme yapılan toplam 54 öğretmenden 24’ünün (% 44,44) “Yabancı dil bilmesi gereklidir” ve 4’ünün (% 7,44) “Evet, dilleri karşılaştırıp

*öğrencilere daha faydalı olabilir” diye görüş belirttiği görülmektedir. “Öğrencinin anadilini bilersen Türkçeyle karşılaştırıp nerelerde yanlış yapacaklarını, nerelerde anlamakta zorlanacaklarını çözüyorsun.” diyen G34 kodlu görüşmeci ortak dilin faydasını dile getirmektedir.*

Yabancı dil bilmeli diyen öğretmenlerden 12 (% 22,2) kişinin *“Yabancı dili araç olarak kullanıp dil öğretmek değil; bir dili yabancı dil olarak öğrenme deneyimini bilip öğrencilerle empati kurabilmek için”* diyerek nedenini açıkladığı görülmektedir. G19 kodlu görüşmeci ise *“Empati kurabiliyorsun ve yabancı dil öğrenirken neler olabileceğini öngörebiliyorsun.”* diyerek yabancı dil bilmenin gerektiğini belirtmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerden 6’sar (% 11,1) kişi *“Öğretmenin kendi elindeki bilgiyi karşı tarafa aktarırken öğrencinin algılayabileceği şekilde toparlamasına olana sağlayacaktır”, “En az bir ortak dilin olması iletişim kurmada işe yarar”* ve *“Karşılaşılabilecek karışıklıkları önlemek için yabancı dil bilmek önemlidir”* diye neden belirtmişlerdir.

Ayrıca öğretmenlerden 4 (% 7,4) kişinin *“Öğrencinin konumunu, onun algısını, düşünce biçimini anlamasını sağlayacaktır”* ve aynı şekilde 4 (% 7,4) kişinin de *“Öğrenciyi tanımak ve ne öğrettiğimizi daha iyi bilmek için”* diyerek nedenlerini açıkladığı görülmektedir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin toplam 28’i yabancı dil bilmenin gerektiği konusunda görüş bildirmiştir. Ancak dil bilmenin gerekliliğini açıklarken öğretmen görüşlerinin konuyu farklı açılardan ele aldıkları görülmektedir. En az bir yabancı dil öğrenen öğretmenin süreci yaşayıp deneyimlediğinde yabancı dil öğretiminde daha etkili olacağı görüşünün yabancı dil bilmeyi gerekli kılan en önemli etken olduğu söylenebilir. Yabancı dil bilmenin Türkçe öğretimini kolaylaştırıcı etkisi olduğunu belirten öğretmenler ortak dilin iletişimi kolaylaştıracağını belirtirken kesinlikle ders dışı ortamlarda ve öğrenciyi tanıma amaçlı kullanımdan bahsetmektedirler. Buradan hareketle öğrenciyi tanıma ve iletişim kurmanın öğretmenler için ne kadar önemsendiği sonucu da çıkarılabilir.

Görüşme yapılan toplam 54 öğretmenden 14’ünün (% 25,9) *“Yabancı dil bilmesi gerekmiyor”* ve 2’sinin (% 3,7) *“Ortak dilin olması dezavantaj”* diye görüş belirttiği görülmektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin yabancı dil bilmesini gerekli görmediğini belirten toplam 16 öğretmenden 8 (% 14,8) kişinin görüşlerinin nedenini *“Kullandığımız dil öğretimi teknikleri kapsamında böyle bir ihtiyaç yoktur”* şeklinde belirttiği görülmektedir. G49 kodlu görüşmeci yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin yabancı dil bilmesine

kesinlikle gerek olmadığını şöyle diyerek belirtmiştir; “Türkçe öğretiyorsan Türkçeden başka dile ihtiyacın olmaz. Nerede kullanacaksın başka dili? Çeviri mi yapacaksın ders anlatmak için.”

Görüşme yapılan toplam 54 öğretmenden 18’i (% 33,3) ise soruya kesin ifadelerle evet veya hayır demeden zorunlu olmasa da kolaylaştırıcı ve faydalı olduğunu düşündüklerini “Zorunlu olmasa da hedef kitlenin dilini bilmek faydalıdır” diyerek görüş belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan öğretmenlerin toplam 16’sı yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin bir yabancı dil bilmesinin gerekmediğini aksine hedef kitlenin dilini bilmenin öğretimi olumsuz etkileyeceğini bildirmektedir. Öğretmenlerin, dil öğretim sürecinde sadece hedef dilin (Türkçe) kullanılmasının gerekliliğinden hareketle konuyu ele aldıkları görülmektedir. Üstelik öğretim sürecinde dilbilgisi çeviri yönteminin uygulanmasına fırsat sağladığından hedef kitle ile ortak dilin süreci olumsuz etkileyebileceğini bildirdikleri anlaşılmaktadır.

#### **2.5. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin bilgi sahibi olması gereken konulara ilişkin öğretmen görüşleri**

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin bilgi sahibi olması gereken konulara ilişkin öğretmen görüşlerinin frekans dağılımlarına Tablo 5’te yer verilmiştir.

**Tablo 5. YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETEN BİR ÖĞRETMENİN BİLGİ SAHİBİ OLMASI GEREKEN KONULARA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

<b>Gerekli Görülen Konulara</b>	<b>Görüşler</b>	<b>f</b>	<b>%</b>
1. Alanıyla ilgili bilmesi gerekenler	<i>Türkçenin kendine özgü yapısal nitelikleri</i>	46	%85,1
	<i>Dil bilimin ses bilimden metin bilime, ayrıca toplum dil bilimden edim bilime pek çok alanda bilgi sahibi olmalı</i>	6	%11,1
	<i>Sesbilim bilgisi, biçim bilgisi, sözdizimi bilgisi, anlambilim bilgisi, edim bilimi bilmeli</i>	14	%25,9



	<i>Dil öğretimi kuram, yaklaşım, yöntem ve tekniklerinin tümü</i>	24	%44,4
	<i>Türkçe öğretimi içinde özel öğretim yöntemlerini</i>	6	%11,1
	<i>Türk dilinin dönem ve özelliklerini bilmeli</i>	2	% 3,7
	<i>Türk edebiyatı, dönemleri ve tarihi</i>	18	%33,3
	<i>Sözcük dağarcığı ve deyim bilgisi üst düzeyde olmalı</i>	2	% 3,7
	<i>Dil öğretiminde sınıf ortamlarını bilmeli</i>	2	% 3,7
	<i>Süreci/Edebi ve bilimsel metinleri öğrenci seviyesine uyarlamak</i>	8	%14,8
	<i>Türkçeyi iyi kullanmalı (dört dil becerisi de iyi olmalı)</i>	10	%18,5
	<i>Türkçe ve Türkiye hakkında genel kültür sahibi olmalı</i>	22	%40,7
	<i>Türkçeyi etkileyen dillerin kurallarını bilmeli</i>	6	%11,1
	<i>Metin inceleme/Metinlerden faydalanma konusunu bilmeli</i>	18	%33,3
2. Alan dışında bilmesi gerekenler	<i>Her zaman ders malzemesi olduğundan Türkiye hakkında her konuda bilgisi olmalı</i>	6	%11,1
	<i>Örf adet ve gelenekler, din ve inançlar konularında bilgili olmalı</i>	4	% 7,4
	<i>Kültür elçiliği yapabilmeli</i>	8	%14,8

<i>Hedef kitlenin anadili ile medeniyetini bilmeli</i>	4	% 7,4
<i>Kültür bilim, toplum bilim bilgisi olmalı</i>	2	% 3,7
<i>Öğrencilerin kültürel değerlerini, tarihsel geçmişlerini bilmesi için dünya edebiyatı, tarihi ve coğrafyasını genel de olsa bilmeli</i>	16	%29,6
<i>Dil bu süreçte işlediğinden güncel konularda az ya da çok bilgi sahibi olmalı</i>	30	%55,6
<i>Yurtdışında yaşayan Türkçe öğretmenleri bir nevi kültür elçiliği misyonu üstlendiklerinden kültürel birikimleri olmalı</i>	36	%66,7
<i>Gereken diğer bilgiler hedef kitlenin durumuna göre şekillenir</i>	2	% 3,7

**Tablo 5** incelendiğinde, yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin bilgi sahibi olması gereken konulara ilişkin görüşlerin “Alanıyla ilgili” ve “Alan dışı” olarak iki alt başlıkta ele alındığı görülmektedir. Burada, alanıyla ilgili kasıt eğitim aldığı programların alan bilgisi kapsamına girebilecek konuların yer almasıdır.

Görüşme yapılan toplam 54 öğretmenden en yoğun görüşün, öğretmenlerden beklenen bilgi çeşitliliği boyutunun ele alındığı bu bölüm olduğu tablodan da anlaşılmaktadır. Öğretmenin bilgi sahibi olması beklenen konuların başında, doğal olarak en fazla sayıda 46 (% 85,1) kişinin belirttiği “*Türkçenin kendine özgü yapısal niteliklerini*” görüşü gelmiştir. Aynı şekilde, bilgi sahibi olması gereken konulara, “*Türk edebiyatı, dönemleri ve tarihi*” diyen 18 (% 33,3) kişi olduğu görülmektedir. Görüşler incelendiğinde, öğretmenlerin öncelikle alan bilgisi boyutunun gerekliliği konusunda fikir belirtmesinin Türkçeye yeterli derecede hâkim olamayanların anadili Türkçe bile olsa etkili öğretimin gerçekleşmeyeceği düşüncesinde oldukları söylenebilir. G23 kodlu görüşmeci konu ile ilgili

*"Türkçeyi çok iyi bilmelisin. Cevapsız kalan sorular olmamalı. Bu neden böyle deyince öğrenci, mutlaka anlayacağı şekilde açıklamalar yapabilmelisin."* diyerek görüş belirtmiştir.

Öğretmenlerden 24'ü (% 44,4) ise *"Dil öğretimi kuram, yaklaşım, yöntem ve tekniklerinin tümünü"* bilmelidir diye görüş belirtmiştir.

22 (% 40,7) öğretmenin de *"Türkçe ve Türkiye hakkında genel kültür sahibi olmalı"* görüşünde birleştiği görülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı için dil kültür ilişkisine bağlı olarak dil öğretimi kültür öğretimidir yaklaşımından hareketle sadece dil kurallarını bilmenin yeterli olmayacağı kültürel birikimin de olması gerektiğini vurgulamak istedikleri düşünülebilir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin görev alanına ilişkin G27 kodlu görüşmeci *"Biz sadece Türkçe öğretmiyoruz ki... Burada Türkiye'yi temsil ediyoruz. Türkçe ve Türkiye hakkında her ayrıntıyı en iyi şekilde bilmemiz gerek."* şeklinde görüş belirtmiştir.

*"Metin inceleme/Metinlerden faydalanma konusunu bilmeli"* diye görüş belirten 18 (% 33,3) kişi olduğu görülmektedir. Aynı şekilde, *"Süreci/Edebi ve bilimsel metinleri öğrenci seviyesine uyarlamayı"* bilmeli diye görüş bildiren de 8 (% 14,8) kişi olduğu görülmektedir.

*"Sesbilim bilgisi, biçim bilgisi, sözdizimi bilgisi, anlambilim bilgisi, edim bilimi bilmeli"* şeklinde görüş bildiren 14 (% 25,9) kişi bulunmaktadır.

Öğretmenlerden 10'unun (% 18,5) bilgi boyutunu uygulamaya taşıyarak *"Türkçeyi iyi kullanmalı (dört dil becerisi de iyi olmalı)"* görüşü Türkçeyi iyi bilmesi ve bilmenin ötesinde kullanması gerektiğini belirtmek istedikleri şeklinde yorumlanabilir. G13 kodlu görüşmeci sadece bilmenin yetmediğini öğretmenin aynı zamanda uygulamada da iyi olması gerektiğini *"Herkes öğretmen olamaz. Sadece Türkçe kuralları bilmeyele bitmiyor iş. Türkçeyi çok iyi kullanmak da gerekli."* diyerek belirtmiştir.

Görüşme yapılan öğretmenlerden 6'sar (% 11,1) kişinin ise *"Dil bilimin ses bilimden metin bilime, ayrıca toplum dil bilimden edim bilime pek çok alanda bilgi sahibi olmalı"*, *"Türkçe öğretimi içinde özel öğretim yöntemlerini bilmeli"* ve *"Türkçeyi etkileyen dillerin kurallarını bilmeli"* diye görüş belirttikleri görülmektedir.

*"Türk dilinin dönem ve özelliklerini bilmeli"*, *"Dil öğretiminde sınıf ortamlarını bilmeli"* ve *"Sözcük dağarcığı ve deyim bilgisi üst düzeyde olmalı"* diye görüş bildiren ise 2'ser (% 3,7) kişi bulunmaktadır.

### 3. TARTIŞMA ve SONUÇLAR

Son yıllarda Türkiye ve dolayısıyla Türkçenin artan önemi alana da yansımış ve talepler doğrultusunda pek çok yeni Türkçe öğretim merkezi açılmış ve açılmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak görüşülen öğretmenlerin hizmet sürelerine bakıldığında çoğunluğun son beş yıldır alana katılan öğretmenler olduğu anlaşılmaktadır.

Elde edilen bulgular çerçevesinde görüşme yapılan öğretmenlerin mezun olunan bölümlere ilişkin farklılık olduğu görülmektedir. Veriler ışığında görüşme yapılan, yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerden dörtte birine yakın bir oranın yabancı dil bölümleri mezunları oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum, alana öğretmen yetiştiren kaynakların çeşitliliğinin en büyük göstergesi sayılabilir. 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Yasasında öğretmenlik, devletin eğitim öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleği olarak belirtilmiştir. (Madde 19, 20, 21) Aynı yasanın 43. maddesinde "hangi kademe olursa olsun, öğretmen adaylarının yükseköğrenim görmelerinin sağlanması esastır" ve "öğretmenlik mesleğine hazırlık, genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyonla sağlanır" hükümleri, öğretmenlerin yetiştirilmesinde uyulacak temel ölçütleri belirlemiş bulunmaktadır (Demirel, 1989:5). Oysa söz konusu alanda öğretmenlik yapanlar için bu eğitimin yerine getirilmediği söylenebilir.

Karşılaşılan sorunlarla ilgili bazı öğretmenlerin bu alanda özel eğitim almadıklarından, deneyerek öğrenmenin zorluğunu yaşadıkları, yeterince hazırlıklı ve donanımlı hissetmedikleri düşünülebilir. Görüşmelerde kendilerini okullarda Türkçe veya Türk dili ve edebiyatı öğretmenliği yapan meslektaşlarından farklı bulduklarını ifade ettikleri görülmektedir. Elbette, anadili Türkçe olan öğrencilere Türkçe veya Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olmak ile anadili yabancı bir dil olana öğrenciye Türkçe öğretmenliği yapmak öğretim süreci ve boyutlarını tamamen değiştirmektedir. Aslında öğretmenlerin belirttiği gibi hedef kitlenin farklılaşması tüm alanın farklılaşmasıdır. Yapılan görüşmelerden de ortaya çıkan sonuca göre yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin kendilerini ne Türkçe ne de yabancı dil öğretmeni olarak tanımlamadıkları sonucu anlaşılmaktadır.

Dil öğretimi alanında hedef dilin, anadili olarak konuşulduğu öğretim ortamı etkili öğretim için süreci kolaylaştıran bir durumdur.

Yabancı dil olarak Türkçeyi Türkiye’de öğretmek ve yurtdışında öğretmek eğitim ortamının tamamen farklılaşması anlamı taşımaktadır. Yurtdışında, yurtiçindeki seviyeyi yakalamak için öğretmenin iki kat fazla çaba harcaması gerekmektedir. Dil, en etkili kullanarak ve kullanıldığı ortamda yaşayarak öğrenilir. Bu anlamda görüşmelerin yarıya yakını özellikle yurtdışında yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerden seçilmiştir. Görüşülen öğretmenlerin en fazla materyal eksiği, ders kitaplarının uygunsuzluğu konuları yurtdışındaki öğretmenlerin Türkçe öğretirken dili konuşan ve kullanan tek kaynak olma sorumluluğu ve yardımcı eğitim materyaline duyduğu ihtiyacın fazlalığından kaynaklanmaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğreten bir öğretmenin yabancı dil bilmesine ilişkin görüşlerin “Gereklidir” ve “Gerekli değildir” olarak ikiye ayrılmaktadır. Görüşme yapılan 54 öğretmenden toplam 28’i yabancı dil bilmenin gerektiği konusunda görüş bildirmiştir. Ancak dil bilmenin gerekliliğini açıklarken öğretmen görüşlerinin konuyu farklı açılardan ele aldıkları anlaşılmaktadır. Bir grup öğretmen, en az bir yabancı dil öğrenen öğretmenin süreci yaşayıp deneyimlediğinde yabancı dil öğretiminde daha etkili olacağı görüşünderken diğer grup yabancı dil bilmenin Türkçe öğretimini kolaylaştırıcı etkisinin yanında ortak dilin öğrenci ile iletişimi olumlu etkileyeceği görüşündedir.

Görüşme yapılan 54 öğretmenden toplam 14’ünün “Yabancı dil bilmesi gerekmiyor” ve 2’sinin “Ortak dilin olması dezavantaj” görüşünde olduğu ve kullanılan yöntem ve tekniklerde böyle bir ihtiyacın olmadığını belirttiği görülmektedir. Görüşme yapılan 54 öğretmenden toplam 18’i ise soruya kesin ifadelerle evet veya hayır demeden zorunlu olmasa da kolaylaştırıcı ve faydalı olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin, dil öğretim sürecinde sadece hedef dilin (Türkçe) kullanılmasının gerekliliğinden hareketle konuyu ele aldıkları görülmektedir. Üstelik öğretim sürecinde dilbilgisi çeviri yönteminin uygulanmasına fırsat sağladığından hedef kitle ile ortak dilin süreci olumsuz etkileyebileceğini düşündükleri anlaşılmaktadır.

Görüşme yapılan toplam 54 öğretmenden en yoğun görüş, öğretmenlerden beklenen bilgi çeşitliliği boyutunun ele alındığı yabancı dil olarak Türkçe öğretmeni neleri bilmeli sorusuna gelmiştir. Öğretmenin bilgi sahibi olması beklenen konuların başında, doğal olarak en fazla sayıda 46 kişinin belirttiği “Türkçenin kendine özgü yapısal nitelikleri” görüşü gelmiştir. Görüşler incelendiğinde, öğretmenlerin öncelikle alan bilgisi boyutunun gerekliliği konusunda fikir belirtmesinin Türkçeye yeterli

derecede hâkim olamayanların anadili Türkçe bile olsa etkili öğretimin gerçekleşmeyeceği düşüncesinde oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerden 10'unun bilgi boyutunu uygulamaya taşıyarak “*Türkçeyi iyi kullanmalı (dört dil becerisi de iyi olmalı)*” görüşü Türkçeyi iyi bilmesi ve bilmenin ötesinde kullanması gerektiğini belirtmek istedikleri şeklinde yorumlanabilir.

Görüşülen öğretmenlerden toplam 22 öğretmenin de “*Türkçe ve Türkiye hakkında genel kültür sahibi olmalı*” görüşünde birleştiği görülmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanı için dil kültür ilişkisine bağlı olarak “Dil öğretimi aynı zamanda kültür öğretimidir.” yaklaşımından hareketle sadece dil kurallarını bilmenin yeterli olmayacağı kültürel birikimin de olması gerektiğini vurgulamak istedikleri düşünülebilir.

#### 4. ÖNERİLER

• Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin görev yaptıkları alanın resmi tanımı ile mezun oldukları bölümlerin doğrudan ilişkilendirilememesinin aidiyet duygusu eksikliğine neden olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda eğitim alınacak bölüm ile yapılan görev tanımlarının mutlaka ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

• Beynimizdeki dil kullanım alanları olan Wernicke alanı okudugumuzu ve dinledigimizi anlamadan sorumlu, Broca alanı ise konuşma ve yazmadan sorumlu bölgelerdir. Yapılan araştırmalar sonucunda yabancı bir dil öğrenme sürecinde Wernicke alanında anadil edinmeyle aynı hareketler tespit edilmesine karşın Broca alanı incelendiğinde anadil ve yabancı dil bölgelerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Bu bulgular, ergenlik sonrası dil öğrenen yetişkinleri çocuklardan ayıran önemli bir farklılık yaratmaktadır. Bu bağlamda yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin hedef kitle düşünüldüğünde mutlak suretle yetişkin eğitimi konusunda özel bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

• Yabancı dil öğretiminde beklenti, dört temel dil becerisinin öğrenciye kazandırılmasıdır. Öncelikle öğretmenin, hedef dilde söz konusu dil becerilerine sahip olması gerekmektedir. Ancak bilgi ve becerilere sahip olmanın ötesinde öğretmenin görevi, öğrencinin dil bilgi ve becerilerini geliştirmektir. Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenlerin de anadillerinin Türkçe olması veya anadili Türkçe olan öğrencilere Türkçe öğretmeni olması dilbilgisini, dilin temel kelime hazinesini bilmeleri yani Türkçeyi konuşabilmeleri onu öğretebilme kabiliyetine sahip olduğu anlamına gelmemeli, bu alanda öğretmen yetiştirilmesi için özel bir çaba

gösterilmelidir. Bu öğretmenlerin, çağın gerektirdiği bilgi birikimine, geniş bir dünya görüşüne ve genel kültüre sahip olmaları, Türk dilinin yanı sıra Türk tarihi, kültürü, değerler sistemi konularında da yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir. Başka bir ifadeyle bu eğitimcilerimiz, bir kültür elçisi veya misyoner gibi yetiştirilmelidir (Avcı, 2011:2).

- Hedef dilin, anadil olarak kullanıldığı yerde öğrenilmesinin öğretim sürecini desteklediği bilinmektedir. Yabancı dil olarak Türkçeyi Türkiye’de öğretmek ile yurtdışında öğretmek arasında fark bulunmaktadır. Yurtdışındaki öğrenci için öğretmen tek kaynak durumundadır. Bu durumda yurtdışındaki öğretmenin her boyutta desteklenmesi gerekmektedir.

- Yabancı dil öğretmenin yabancı dil edinim sürecini yaşaması, öğrencinin yaşayacağı süreci algılayabilmesi ve olası zorlukları öngörebilmesi bakımından son derece faydalıdır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretmene öğrenme deneyimleri kazanmaları için fırsat sağlayacak yabancı bir dil öğretimi gerekmektedir.

- Yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin kesinlikle alan bilgisi boyutunu oluşturan Türkçenin kendine özgü yapısal niteliklerini çok iyi derecede bilmesi önemlidir. Türkçe veya Türk dili ve edebiyatı öğretmeni yetiştiren bölüm mezunları yabancı dil öğretmeni yetiştiren bölüm mezunlarına kıyasla bu konuda elbette daha ileri seviyede bilgi birikimine sahiptirler. Ancak aldıkları eğitim programları anadili Türkçe olan hedef kitleye eğitim vermek üzere hazırlandığından alan bilgisi içeriği de buna göre şekillenmekte ve yine de farklı ve eksik boyutlar yer almaktadır. Bu bağlamda alana, hedef kitle ve amaçlar doğrultusunda ayrı bölümler açılarak öğretmen yetiştirilmesi gerekmektedir.

- Dil kültür ilişkisi göz önüne alındığında yabancı dil olarak Türkçe öğreten öğretmenin Türkçe bilgisinin yanı sıra ulusal ve evrensel, kültürel değerleri de iyi bilen ve benimseyen öğretmenler olmaları gerekmektedir.

**KAYNAKÇA**

- AĞAR, M. E. (2004). *Türkçe Öğretiminin Tarihçesi*, Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 1, 1-10.
- AVCI, Y. *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Kültür ve Yöntem Boyutu: (Temmuz, 2011)*: <http://www.turkcede.org/yabancilara-turkce-ogretimi/354-turkcenin-yabanci-dil-olarak-ogretiminin-kultur-ve-yontem-boyutu.html>.
- BENHÜR, M.H. (2002). *Türkçenin Yabancılara Öğretiminde Tartışılmayan Ana Kavramlar*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- BROWN, D. (2000). *Principles Of Language Learning And Teaching* (4th Edition). New York Pearson Education Company.
- DEMİRCAN, Ö. (1988). *Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DEMİREL, Ö. (1989). *Yabancı Dil Öğretmenlerinin Yeterlikleri*, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 4/,sf. 5-26.
- HENGİRMEN, M. (1997). *Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri ve TÖMER Yöntemi*. Ankara: Engin Yayınları.
- KOCAMAN, A. (1983). *Yabancı Dil Öğretiminde Yeni Yönelimler*. Türk Dili, Dil Öğretim Özel Sayısı, Ankara: TDK Yay., S. 379-380/Temmuz-Ağustos.
- KRASHEN, S. , T. TERRELL. (1983). *The natural approach: Language acquisition in the classroom*. Hayward, CA: Alemany Press.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2010). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ve Bu Alan İçin Öğretmen Yetiştirme nin Önemi ve Gereği*. Marmaris: Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Öğretmenliği Çalıştayı Kitabı.